

ท้องถิ่นกับความคาดหวังของประชาชน

สุเมธ แสงนิมนวล *

ผมได้มีโอกาสออกไปทำงานต่างจังหวัด ในตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร พิษณุโลก และ หนองบัวลำภู สัมผัสพี่น้องประชาชน สอบถามความคิดเห็น ว่ารู้จัก “ท้องถิ่น” หรือไม่ ถ้ารู้จัก มี “ความคาดหวังอะไรกับท้องถิ่น” บ้าง

ผลการสำรวจอย่างไม่เป็นทางการพบว่า ส่วนใหญ่รู้จัก “ท้องถิ่น” ดี โดยเฉพาะท้องถิ่นของตน เช่น อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะรู้จัก อบต. อยู่ในเขตเทศบาล จะรู้จัก เทศบาล แต่ถ้าถามว่า ท้องถิ่นไทย มีรูปแบบ รู้จักองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือไม่ พอรู้จักบ้าง ส่วนกรุงเทพมหานคร (กทม.) กับ เมืองพัทยา ได้ยินแต่ชื่อ ไม่รู้ว่ามีรูปแบบเป็นประการใด ที่สำคัญ ยังงงสงสัย ไม่รู้ว่าแต่ละแบบ แตกต่างกันอย่างไรร

ซึ่งเรื่องนี้ ช่วงที่ผมไปเข้ารับการศึกษาดูงานหลักสูตร “การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๔๗” ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กลุ่มถกแถลงของผม คือ “กลุ่มการเมืองภายในประเทศ” เรามีความเห็นว่

เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในเรื่องรูปแบบ **ควรปรับปรุงท้องถิ่นไทย ให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ** โดยยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลตำบล เป็นเทศบาลเมือง เทศบาลเมือง เป็นเทศบาลนคร เทศบาลนคร เป็นเทศบาลมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเทศบาลนคร... (ชื่อจังหวัด) และ กรุงเทพมหานคร เป็นเทศบาลนครหลวงแห่งประเทศไทย

โดยการดำเนินการเช่นนี้ นอกจากจะทำให้ประชาชนไม่สับสนแล้ว ยังทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพราะ จากผลการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับกันมายาวนาน ว่า “เทศบาล” คือ รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่ดีที่สุด

กลับมาเรื่อง “ความคาดหวังของประชาชนกับท้องถิ่น” ถามพี่น้องประชาชนว่า คาดหวังอยากได้อะไรกับท้องถิ่น หรือ อยากให้ท้องถิ่นทำอะไรให้บ้าง

คำตอบจะมีหลากหลาย ซึ่งผมเองลองประมวลดูแล้ว จะมีอยู่อย่างน้อย ๕ ประการ คือ

* รองผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู

๑. ได้รับบริการดี มีคุณภาพ รวดเร็ว
๒. ปัญหาความเดือดร้อนได้รับการแก้ไข
๓. มีส่วนร่วมวางแผนการพัฒนา
๔. รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สามารถตรวจสอบได้
๕. สังคมมีความสุขสงบ มั่นคงปลอดภัย

ซึ่งทั้ง ๕ ประการนี้ ขออนุญาตขยายความดังนี้

I. “บริการดี มีคุณภาพ รวดเร็ว”

การ “บริการดี มีคุณภาพ รวดเร็ว” เป็นอย่างไร คำตอบจะออกมาเยอะ แต่คงไม่พ้นการ “บริการยอดเยี่ยม” อย่าง “บริการยอดเยี่ยม” ก็แล้วกัน ข้อสำคัญ อยากให้มี “หัวใจบริการ” ที่ฝรั่งเรียกว่า “Service Mind”

สำหรับ “การบริการยอดเยี่ยม” และ “บริการยอดเยี่ยม” เป็นอย่างไร ผมเคยบรรยายกับลูกศิษย์ ทั้งข้าราชการทั่วไปและข้าราชการ พนักงานท้องถิ่น ว่า

การบริการยอดเยี่ยม

๑. ยิ้มเอาใจใส่
๒. บริการทันใจ
๓. ไม่กระดากอาย
๔. สม่ครใจอาสา
๕. รักษาภาพพจน์ไว้
๖. กิริยาอ่อนหวาน
๗. กระตือรือร้น

อธิบายความกันนิด

ประการแรก “ยิ้มเอาใจใส่”

คือ ยิ้มด้วยความจริงใจ เอาอก เอาใจ “ใส่” หัวใจ แห่งความรักใคร่ เมตตาปราณีลงไป ใครมารับบริการจากเรา ไม่ว่าเขาจะเป็นใคร มาจากไหน ถ้าเราคิดว่าเขาเป็นญาติเรา เป็นคนที่เรารัก เราจะบริการเขาด้วยความเอาใจใส่

เกี่ยวกับการ “ยิ้ม” นี้ ผมเคยสอนลูกศิษย์ว่า ให้ถือคติว่า “ยิ้มไว้ก่อน พ่อสอนไว้” เพราะ “ยิ้ม” ทำให้เกิด มิตรไมตรี เป็นไปได้สำหรับการบริการ นอกจาก “ยิ้ม” จะเพิ่มอีก ๒ รายการ ซึ่ง อาจารย์ชลอ ธรรมศิริ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนนายอำเภอ เคยสอนผมไว้คือ การบริการ

ประชาชน ต้องมีให้ครบ ๓ โครงการ คือ โครงการยิ้มกับประชาชน โครงการพูดเพราะกับประชาชน และ โครงการไหว้ประชาชน โดยเฉพาะโครงการหลัง คือ “ไหว้ประชาชน” ใครทำได้ จะเป็นที่ชื่นชอบชื่นชมของประชาชน ประชาชนจะมองว่าเป็นคนน่ารัก อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ถือเนื้อถือตัว ที่สำคัญ “ไม่เป็นศักดิ์นา” ในสายตาประชาชน

ประการที่สอง “บริการทันใจ”

ทำอะไร ต้องรวดเร็วทันอกทันใจ คนมาติดต่องาน ไม่ชอบ “รอคอย” ถ้าต้องรอคอย ก็ต้องรอคอยอย่างมีความหวัง และไม่นานนัก ด้วยเหตุนี้เอง ทำอะไร จึงต้องรวดเร็ว ทันใจ ขณะเดียวกัน ถ้าคนมาก ทำให้ต้องช้า ก็ต้องให้เกิดความยุติธรรมในการบริการ การจัดลำดับที่เรียกว่า “คิว” จึงจำเป็น ยิ่งจัดระบบโดยใช้คอมพิวเตอร์สแกน ให้เขาเห็นว่า ตอนนี้บริการถึงเบอร์ไหน อีกนานไหม จะถึงเบอร์ของเขา อย่างนี้ก็พอทำได้ แต่โดยหลักการ รวดเร็วไว้ก่อนดีที่สุด แต่ต้องถูกต้องด้วยนะ

ประการที่สาม “ไม่กระดากอาย”

คือ การบริการ เหมือนคน “รับใช้เขา” ต้องไม่ อายที่จะรับใช้ ถือเป็นอาชีพมีเกียรติ การช่วยเหลือ “บริการ” คนอื่น ถือเป็นสิ่งน่าภาคภูมิใจ

ประการที่สี่ “สมัครใจอาสา”

คืองานบริการนั้น เหมือนงานอาสาสมัคร ทำด้วย “ใจ” ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ใครคิดได้ อย่างนี้ เขาเรียกคน “ใจบุญ” คนที่ขอช่วยเหลือผู้อื่น อาสาเขาไปทั่วอยากช่วยเขา รับรอง ใครเห็น ใครรัก ใครก็ชื่นชมชื่นชม

ประการที่ห้า “รักษาภาพพจน์ไว้”

หมายความว่า การบริการถ้าเราทำดี ใครๆก็จะเอาไปพูดถึงเราและองค์กรของเราแต่ในแง่ดีๆ ซึ่งทำนองกลับกัน ถ้าเราทำไม่ดี “บริการยอดแย่” เขาก็จะเอาไปพูดในแง่ร้าย ทำให้ภาพพจน์เราเสียหาย เพราะฉะนั้น จึงต้องคิดว่า “การบริการที่ดี” จะเป็นการช่วยรักษาภาพพจน์ไว้

ประการที่หก “กิริยาอ่อนหวาน”

รายการนี้ก็คือ การนั่ง การเดิน การยืน การพูด การจา ต้องมีมารยาท แสดงออกอย่างน่ารัก น่านับถือ จนถึง “น่าเคารพ” โดยคำว่า “อ่อนหวาน” คือ นุ่มนวล ชวนมอง พูดจา ก็มี “ปิยวาจา” คือ พูดดี พูดเพราะ นั่นเอง

ประการที่เจ็ด “กระตือรือร้น”

คือ ทำอะไรด้วยความ “คึกคัก” ไม่อ่อนระหอยโรยแรง ค่อยๆทำ อืดอาดยืดอาดชักช้า แต่ทำแบบมี “ชีวิตชีวา” สดใสซาบซ่า คึกคักเข้มแข็ง

การบริการยอดแย่

๑. หน่ายกัษ

๒. ชักช้า
๓. ยักพ่ำ
๔. ไม่อาสาพาไป
๕. ไร้ภาพพจน์ดี
๖. วจีเลวร้าย
๗. ไม่สนใจใดๆ

ทั้ง ๗ ประการนี้ ก็คือ ตรงกันข้ามกับ “การบริการยอดเยี่ยม” นั่นเอง

II. “ ปัญหาความเดือนร้อนได้รับการแก้ไข ”

ถามว่า ปัญหาความเดือนร้อนของประชาชนมีอะไรบ้าง พวกบอกมีอยู่มากมาย ฟังไปฟังมา สรุปปัญหาสำคัญได้เพียง ๕ ปัญหา เรียกว่า “ปัญหา ๕ จ.” คือ

๑. จ. จน ปัญหาความยากจนขั้นแสน
๒. จ. จ้อย ปัญหาความขาดแคลนเหลือหลาย
๓. จ. จ่อง ปัญหาความไม่รู้มีมากมาย
๔. จ. โจร ปัญหาโจรผู้ร้ายมีชุกชุม
๕. จ. เจ็บ ปัญหาถูกล้อมรุมด้วยโรคภัย

ปัญหาทั้ง ๕ ประการนี้ เราลองมาดูกันในรายละเอียด

ประการแรก ปัญหาความยากจนขั้นแสน

ปัญหานี้เป็นปัญหาที่สำคัญ จะว่าสำคัญที่สุดของประเทศไทยในเวลานี้ก็ว่าได้ ถึงขนาดรัฐบาลนำขึ้นเป็น “วาระแห่งชาติ” (National Agenda) อันดับแรก และมุ่งมั่นตั้งใจ จะทำให้คนจนหมดไปภายในปี ๒๕๕๑

ปัญหานี้จะแก้ได้อย่างไร รัฐบาลกำหนดไว้ชัดเจน ด้วยแนวคิด”

๑. ลดรายจ่าย
๒. เพิ่มรายได้
๓. ขยายโอกาส

ส่วนวิธีการ “ลดรายจ่าย” โดยส่งเสริมให้ทุกคนจัดทำ “บัญชีครัวเรือน” มีทั้งรายรับ รายจ่าย และ รายลด ซึ่งเรื่องนี้ถ้าใครทำได้ โดยเฉพาะ “รายลด” จะทำให้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง ได้มาก คนเราพอรายจ่ายลด ก็เป็นการเพิ่มรายรับโดยอัตโนมัติ

อย่างเคยสังสรรค์กับเพื่อน กินเหล้าขาวเดือนละ ๑๐ ขวดๆ ละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๕๐๐ บาท ลองลดเหลือเดือนละ ๕ ขวด เป็นเงิน ๒๕๐ บาท เรียกว่าลดไปได้ ๒๕๐ บาท ถึง ๕๐% ซึ่งถ้าให้แจ่ว ลดลงหมด ๑๐๐ % เลย จะมีเงินเพิ่มถึงเดือนละ ๕๐๐ บาททีเดียว

ด้าน “เพิ่มรายได้” โดยหลักการ คือ “ทำอาชีพเดิมให้ดี และ ให้มีอาชีพเสริม” กล่าวคือ อาชีพเดิมเคยทำอะไร ต้องศึกษาโดยใช้แนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ เข้าช่วย เพื่อให้เพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น อย่างปลูกข้าว เคยปลูก ๒๐ – ๓๐ ไร่ ต่อไร่ ต้องทำให้ได้ ๘๐ – ๑๐๐ ไร่ ต่อไร่ ซึ่งไม่ยาก เพียงใส่วิชาการแผนใหม่ลงไปช่วย ดูให้ครบตั้งแต่เรื่องของดิน น้ำ ปุ๋ย ศัตรูพืช การบำรุงรักษาต่าง ๆ นานา หรืออย่างปลูกมะม่วง เคยปลูกได้ผลผลิต ปีละครั้ง ทำให้เป็นปีละหลายครั้ง ซึ่งเดี๋ยวนี้สบายมาก อย่างผมเอง ขอบกินมะม่วงเขียวเสวย เมื่อก่อนกินได้ปีละครั้ง เดี่ยวนี้สามารถกินได้ทุกวันถ้าอยากกิน เพราะตามซูเปอร์มาเก็ต ศูนย์การค้าใหญ่ๆ มีขาย ถึงจะแพงผมก็ไม่ว่า ขอให้ได้กิน แล้วก็ได้กินสมใจ ด้วยเหตุนี้เอง ถ้าเกษตรกร ทำอะไร ทำให้ได้ผลผลิตมาก ผลผลิตดี ก็คงจะขายได้ดี มีเงินมาก

อย่างไรก็ตาม คนเรา เขาบอก มีอาชีพหลักอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีอาชีพเสริมด้วย การพิจารณาความรู้ความสามารถศักยภาพของตนจึงเป็นเรื่องสำคัญ ว่าเราทำอะไรได้บ้าง ที่พอจะเป็นอาชีพเสริม เพิ่มพูนรายได้ ถ้าทำไม่ได้ ทำไม่เป็น ก็ต้องแสวงหาความรู้ โดยไปเข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ ซึ่งเรื่องนี้ ท้องถิ่นช่วยได้มาก อาจจัดงบประมาณ เพื่อการฝึกอาชีพเสริมให้กับคนในท้องถิ่น จะได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ที่สำคัญ สินค้าที่ผลิต จะได้เป็น “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือที่รู้จักกันในนาม “OTOP” เป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับตำบล ท้องถิ่น เป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนด้วย

สำหรับ “ขยายโอกาส” รัฐบาลเสนอ “โอกาส” อยู่ ๒ เรื่อง คือ โอกาสด้าน “ทุน” กับ โอกาสด้าน “การศึกษา” ซึ่งเรื่องของทุน คนเราถ้ามีเงิน จะคิดออกว่าจะทำอะไรดี หรือคิดออกแล้วว่าจะทำอะไร ถ้ามีทุน ความคิดก็จะบรรเจิด วังจะลุลยติดปีก ดำเนินการไปได้ ยิ่งถ้ามีโอกาสด้าน “ความรู้” คนเราถ้ามีความรู้ จะมีความคิด ทำอะไรก็จะทำดีมีหลัก ไม่อับจน

เกี่ยวกับเรื่อง “ความรู้” นี้ ผมยังเคยคิดเล่นๆ ว่า ชาวบ้านชอบดูทีวี ดังนั้น เราจึงควรมีทีวีช่องอาชีพมากๆ ใครทำอะไร ลองเปิดช่องทีวีอาชีพของตัวเอง ดูทุกวันจะได้ความรู้ความคิด เอามาปรับปรุงอาชีพได้ อย่างช่อง ๑๒ อาจเป็นเรื่องของข้าว ช่อง ๑๓ เรื่องข้าวโพด ช่อง ๑๔ เรื่องมะม่วง ช่อง ๑๕ เรื่องช่างไม้ ช่อง ๑๖ เรื่องช่างปูน เป็นต้น

เรียกว่าใครสนใจอาชีพอะไร ก็เปิดดูช่องนั้นๆ ดูทุกวันจะซึมซับ ทำได้เอง ได้ดี โดยอัตโนมัติ

เกี่ยวกับเรื่องของ “ความยากจน” นี้ ท้องถิ่นถ้าจะช่วยประชาชนให้หายจน ถ้านำแนวคิดของรัฐบาลไปใช้จะดีมาก เริ่มต้นโดยสร้าง “จิตสำนึก” ประชาชน ให้รู้จักการลดรายจ่าย ด้วยวิธี

“ประหยัด” และ “อดออม” โดยเฉพาะการ “อด” คนที่ชอบเล่น “ห่วย” ต้องชวนเล่น “ห่วย กระบอก” คือ อยากรู้ห่วยเบอร์ไหน ให้เขียนเบอร์นั้นใส่กระดาษ พร้อมเงินที่จะแทงตามจำนวนที่ต้องการ เขียนเสร็จ เอากระดาษห่อเงิน แล้วหย่อนใส่กระบอก ทำทุกงวด รับรองถูกทุกงวด หรือจะ ทำอย่างที่ผมเคยทำ และถึงบัดนี้ยังทำทุกวัน คือ ซื้อกระป๋องออมสินขนาดใหญ่ มีเงินเหรียญเหลือ ในแต่ละวันเท่าใด ถึงบ้านเอาใส่กระป๋องออมสิน ทำทุกวัน ผลอยู่ไม่นานวัน เงินเต็มกระป๋อง ลอง เอามานับ รับรองชื่นใจ ยิ่งเอาไปฝากธนาคาร ดูตัวเลขจากสมุดแล้วจะอึ้งใจ ถึงไม่มาก แต่นานวัน เข้าก็ไม่น้อย เรื่องอย่างนี้ต้องปลูกจิตสำนึก และสอนตั้งแต่เด็กๆ อย่างเด็กในโรงเรียนถ้าครูสอนให้ ออม แล้วแข่งกันออม โดยทุกสัปดาห์ธนาคารออมสินส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเงิน ใส่บัญชีให้ เด็กจะ ภูมิใจ บัญชีครัวเรือนก็เหมือนกัน ให้เด็กหัดทำ และกลับไปสอนพ่อแม่ให้ทำ เด็กคนไหนทำได้ดี สม่่าเสมอ พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัวยกย่องทำได้ดี อาจมีรางวัล ถ้าทำได้ดีเยอะ มอบรางวัลโดยจับ สลาก ซึ่งงานอย่างนี้ ท้องถิ่นสามารถสนับสนุนได้อย่างดียิ่ง ทั้งเรื่องให้แนวคิด ปลูกจิตสำนึก รวมไปถึงหาของรางวัลให้

ในการแก้ไขปัญหาความยากจน นอกจากจะใช้แนวคิดแนวทางของรัฐบาลแล้ว ที่น่า นำมาใช้ก็เรื่อง คือ แนวทางตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ “ใน หลวง” ของเรา แนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน คือ แนว “เศรษฐกิจพอเพียง” มีแนวคิดง่ายๆ คือ “ทำในสิ่งที่กิน” และ “กินในสิ่งที่ทำ” หมายความว่า ให้ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชผักสวนครัว และ เลี้ยงสัตว์ ปลูกเสร็จ เลี้ยงเสร็จ ก็เอาผัก เอาเป็ด เอาไก่มากิน กินเหลือจึงขาย การทำอย่างนี้ไม่มี วันอันจบ เป็นชีวิตที่ “พอเพียง” อยู่แบบสบายๆ แต่ถ้าอยากรวยมากยิ่งขึ้น ต้องทำชีวิตเป็นระบบ โดยใช้ “ทฤษฎีใหม่” โดยกำหนดที่ดินที่มีอยู่โดยแบ่งเป็น ๔ ส่วน ส่วนที่หนึ่ง ๓๐% เป็นที่นา ส่วนที่ สอง ๓๐% เป็นสระน้ำ ส่วนที่สาม ๓๐% เป็นที่ปลูกพืชผัก ผลไม้และเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่เหลือ ๑๐% เป็นที่อยู่อาศัย หรือบ้านช่องห้องหอ

เรื่องของทฤษฎีใหม่นี้ ถ้าทำจริงจัง จะไม่มีวันอดตาย แถมยังมีเงินจากการขายผลิตภัณฑ์ ที่เหลือกิน เพราะเมื่อทำเป็นระบบ ใช้หลักวิชาการเข้าช่วย ผลผลิตจะเพิ่มมากขึ้น แต่จะทำได้ อย่างไรในรายละเอียด ท้องถิ่นใดที่แนะนำราษฎร อาจนำราษฎรแกนนำไปศึกษาดูงานบุคคลที่เขา ทำและประสบความสำเร็จ จะได้เห็นของจริง ได้เชื่อ ได้ศรัทธาในแนวคิดทฤษฎีนี้ เพื่อจะได้ไป กระจายเผยแพร่แก่เกษตรกรอื่นๆ ด้วย

ประการที่สอง ปัญหาความขาดแคลนเหลือหลาย

ปัญหาความขาดแคลนนี้ ถ้าดูที่ตัวประชาชน อาจหมายถึงการขาด “ปัจจัย” สำคัญในการ ดำรงชีพ เช่นปัจจัย ๔ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และ ที่อยู่อาศัย ซึ่งท้องถิ่นจะต้องดูแลเอา ใจใส่ ประชาชนคนใดอยู่ในท้องถิ่น ถ้าหากไม่มีอาหารกิน ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม เช่นเวลาหน้าหนาว ไม่มีผ้าห่ม เจ็บป่วยไม่มียารักษา รวมทั้งไม่มีบ้านอาศัย ต้องนอนตามต้นไม้ ได้สะพาน ริมฟุตบาท

อย่างนี้ต้องแก้ไข โดยเฉพาะบ้าน รัฐบาลทำโครงการ “บ้านมั่นคง” สำหรับ คนสลัมหรือชุมชนแออัด “บ้านเอื้ออาทร” สำหรับคนรายได้น้อย “บ้านสำเร็จรูป” สำหรับคนประสบเหตุภัย

โครงการบ้านเหล่านี้ ถ้าพึ่งรอรัฐบาลคงไม่พอ ต้องถื่นจึงน่าจะเข้ามาช่วย โดยตั้งงบประมาณสร้างบ้านให้เช่าให้ผ่อน หรือจะแจกฟรีเลยก็ได้สำหรับ “คนยากไร้” ประเภท คนแก่คนเฒ่า เป็นอัมพฤกษ์อัมพาต ไม่มีลูกหลานดูแล อยู่บ้านมุงแฝก ไ้โย หลังคารั่ว จนกระทั่งรายการทีวีประเภท “วงเวียนชีวิต” ต้องเอาไปออกอากาศ

พูดถึงรายการวงเวียนชีวิต หรือ ชีวิตคนยากไร้ ทำให้ผมคิดถึงเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งของท่านอาจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านเคยเขียนเล่าไว้ว่า วันหนึ่งมีชายคนหนึ่งนอนตายอยู่หน้าศาลากลางจังหวัด สภาพศพผอมซูบซีด เสื้อผ้าเก่าขาดวิน หมอบไปชันสูตรพลิกศพ ลงความเห็นความผู้ตาย ตายเพราะอดอาหาร มานานวัน ตำรวจที่ไปด้วย เอาหมาดำรวจไปดม หมาดมเสร็จวิ่งลากพาดำรวจไปที่ศาลาว่าการเทศบาล ขึ้นไปที่ห้องนายกเทศมนตรี พอหมาเห็นนายกเทศมนตรี ก็เห่าโง่งๆ นายกเทศมนตรี เห็นหมาเห่าดังนั้น ก็รับสารภาพว่า เขาเป็นคนทำให้ชายคนนั้นตายเอง เขาไม่ดูแล ปล่อยให้อดตาย เขาเป็นคนผิด ขอให้ตำรวจจับเขาไป พอนายกเทศมนตรีสารภาพเสร็จ ก็ลากพาดำรวจขึ้นไปบนที่ว่าการอำเภอเมือง พอเห็นนายอำเภอ ก็เห่าโง่งๆ เท่านั้นเอง นายอำเภอร้องให้เสียใจ รับสารภาพว่าเขาเป็นคนผิด เป็นคนที่ทำให้ชายคนนั้นถึงแก่ความตาย เขามีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงทุกข์ แต่เขาไม่ทำปล่อยให้ชายคนนั้นอดตาย เขาผิดเอง ขอให้ตำรวจจับเขาไป พอนายอำเภอสารภาพอย่างนั้น หมาก็ลากพาดำรวจไปต่อ คราวนี้ขึ้นศาลากลางจังหวัด แล้วตรงไปห้องผู้ว่าราชการจังหวัด พอเห็นท่านผู้ว่าฯ ก็เห่าโง่งๆ ผู้ว่าฯก็รับสารภาพเหมือนนายกเทศมนตรี เหมือนนายอำเภอ และขอให้ตำรวจจับตัวผู้ว่าฯไป อย่าได้เกรงใจ พอผู้ว่าฯรับสารภาพ หมาดตัวนั้นไม่หยุดอยู่แค่นั้น ขำว่ามันลากตำรวจวิ่งต่อไป และเข้าไปยังกรุงเทพมหานคร ที่หมายปลายทางคือ กระทรวงทบวงกรมต่างๆและทำเนียบรัฐบาล ซึ่งท่านอาจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านก็สรุปปิดท้ายว่า ตำรวจจำพึงเป็นห่วงหมา กลัวจะ “เสียหมา” เพราะที่นั่น คงไม่มีใครรับสารภาพ

ผมคิดถึงเรื่องนี้คราวใด ผมจึงมักบอกลูกศิษย์ผมที่เป็นนายอำเภอ และนายกฯ ต้องถื่นทั้งหลาย ว่าจำไว้ อย่าให้มีใคร ที่เข้าเกณฑ์ ให้ทีวีเขามาถ่ายทำรายการ “วงเวียนชีวิต” เป็นอันขาด ขอให้สวดสวดดูแล อย่าให้ใครอดข้าวตาย หนาวตาย เป็นไข้ตายเพราะขาดยา ตากแดดตากฝนตายเพราะขาดบ้าน เพราะมีเช่นนั้น หมาดำรวจอาจมาเห่าใส่เราก็ได้

ว่าถึงเรื่องของการขาดแคลน ในกรณีที่เป็นเรื่องส่วนรวม ก็คือ การขาดสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ประเภทไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือประเภทโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนนหนทาง บ่อน้ำ สะพาน เป็นต้น เรื่องเหล่านี้เป็นปัญหาที่ประชาชนอยากให้ช่วยแก้ไข ถ้าไม่มี คือ

“ขาดแคลน” ก็ต้องทำให้มี คือสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย อย่างถนนเพื่อให้ใช้สัญจรไปมา รวมทั้งขนส่งผลิตภัณฑ์ ผลผลิตไปสู่ตลาดด้วย

ประการที่สาม ปัญหาความรู้มีมากมาย

ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ก็คือ ปัญหาการศึกษา ประเทศที่เจริญผู้คนจะมีความรู้ การศึกษาจึงเป็นตัวช่วยให้เกิดความฉลาด ใช้เป็นเครื่องประกอบอาชีพได้ดี เหมือนคำสุนทรภู่กล่าวว่า “มีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร ชีวิตไม่ปลดปล่อยคงได้ดี” แล้วก็จริงๆ ชีวิตคนที่ได้ดีทุกวันนี้ล้วนเป็นคนที่มีความรู้ทั้งสิ้น

คำว่าการศึกษาดี ไม่จำเป็นต้องมีปริญญา แต่การมีประสบการณ์ การได้อ่านหนังสือมากมาย การได้รับฟังผู้คนเยอะๆ รวมทั้งได้รับคำแนะนำจากผู้รู้บ่อยๆ ก็ทำให้เกิดปัญญา ความรู้ ความคิดได้

อย่างเกษตรกร ถ้าไม่มีเวลาไปเรียนสถาบันการศึกษา อาจศึกษาด้วยตนเอง เรื่องอาชีพของตน จากตำราซึ่งมีอยู่มากมาย หรือจากวิทยากรที่มาอบรมให้กับกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน รวมทั้งถามจากผู้รู้ ดูจากทีวี ล้วนทำได้หมด

แต่สำหรับลูกหลาน ควรที่จะได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน โดยมีครูอาจารย์ เป็นผู้แนะนำสั่งสอน ยกเว้นออกนอกโรงเรียนมานานแล้ว ก็มาเข้าระบบการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาตลอดชีวิต และตรงนี้แหละที่ท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนงบประมาณ ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดสร้างสถานที่ ด้านการส่งเสริมประเพณี ที่เด็กจะต้องเรียนรู้ รวมถึงด้านการสวัสดิการ ขวัญกำลังใจครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ประการที่สี่ ปัญหาใจผู้ร้ายมีทุกชุมชน

คนเราถ้ามีทองเท่าหนวดกุ้ง แล้วต้องนอนสะดุ้งจนเรื้อนไหว อย่างนี้ก็ไม่ไหวเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ปัญหาใจผู้ร้าย นับตั้งแต่จนถึง วังราว ลักเล็กขโมยน้อย ไปจนถึงปล้นจี้แบบลักมากขโมยใหญ่

เรื่องอย่างนี้ แม้จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายตำรวจและปกครอง แต่ท้องถิ่นก็ช่วยได้ ตั้งแต่เรื่องป้องกันไปจนถึงปราบปราม โดยสนับสนุนงบประมาณจัดโครงการ “ตำรวจท้องถิ่น” ขึ้น โดยขอตำรวจมาฝึกอบรมให้ แล้วแต่งตั้งเป็นตำรวจท้องถิ่น หรือเป็น “ยามท้องถิ่น” คอยเป็น “หู” เป็น “ตา” ให้กับตำรวจ คอยบอกเบาะแส เพื่อการป้องกัน รวมทั้งช่วยจับกุมกรณีความผิดซึ่งหน้า เพื่อการปราบปราม ก็คงจะทำให้ใจผู้ร้ายที่มีทุกชุมชน เบาลง หายสาบสูญไปบ้าง

ประการที่ห้า ปัญหาถูกล้อมรั้วด้วยโรคภัย

เรื่องของ “โรคภัยไข้เจ็บ” เป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ ผู้ใด “ไม่มีโรค” จึงเป็น “ลาภอันประเสริฐ” แต่จะไม่มีโรคภัยได้อย่างไร เขาบอกต้องป้องกัน และโรคทุกโรคป้องกันได้เสมอ ยกเว้นพวกประมาท ไม่ป้องกัน เกิดเป็นขึ้นมา กรณีอย่างนี้ เรียกว่า “ช่วยไม่ได้”

ด้านโรคภัยไข้เจ็บนี้ ทางกระทรวงสาธารณสุข จัดให้มี “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” เรียกย่อๆว่า “อสม.” คอยเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแล เรื่องโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ รวมทั้งเป็นสื่อบุคคลในการนำความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับการอบรมมาแล้ว ไปบอกประชาชนอีกต่อหนึ่ง

โครงการ อสม.นี้ดีมาก ควรขยายให้มีมากๆ ให้เกิดหูตาสับปะรด โดยเฉพาะในท้องถิ่น อาจทำโครงการ อสส. หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขท้องถิ่น เพื่อประสานงาน จนเป็นเครือข่ายในการป้องกันดูแลสุขภาพ จะดียิ่งขึ้นอีกมาก

III. “ มีส่วนวางแผนการพัฒนา ”

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา คือการพัฒนาท้องถิ่น จะต้องมีการวางแผนว่าจะทำอะไรที่ไหนเมื่อไร โดยใคร งบประมาณเท่าใด เรื่องเหล่านี้ โดยปกติ เรามักจะทำกันเอง แล้วก็อ้างว่าได้ทำประชาคมแล้ว ประชาชนรับรู้รับทราบ มีส่วนร่วมแล้ว ซึ่งจริงๆไม่ใช่ บางแห่งงูบงิบทำกันไปเอง โดยประชาชนท้องถิ่น ไม่ได้รู้เห็นอะไรด้วย

ประเด็นนี้ ชาวบ้านหรือประชาชน จึงแสดงความต้องการออกมาว่า เขาอยากมีส่วนร่วมจริงๆ เริ่มต้น คือ “ร่วมคิด” ในการวางแผน ซึ่งขณะนี้เราเรียกว่า “แผนยุทธศาสตร์”(Strategy Planning) มีการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) กลวิธี (Tactic) กลเม็ด (Trick) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดภารกิจ (Mission) กำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) กำหนดเป้าประสงค์ (Goal) กำหนดเป้าหมาย (Target) และอื่นๆ

สำหรับเรื่องของการพัฒนา คำว่า “พัฒนา” มีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ (๑) เปลี่ยนแปลง (๒) ดีขึ้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงแล้วดีขึ้น เรียกว่า “พัฒนา” แต่ถ้าเปลี่ยนแปลงแล้วไม่ดีขึ้น เรียกแต่ “เปลี่ยนแปลง” เฉยๆ ไม่เรียกว่า “พัฒนา” แต่ถ้าอยากเรียก จะกลายเป็น “ไม่พัฒนา” หรือ “ด้อยพัฒนา”

การพัฒนา จะมุ่งเน้น **พัฒนาคน** และ **พัฒนาสิ่งแวดล้อม** โดย การพัฒนาคน จะต้องทำให้คนมีลักษณะ ๓ ประการ คือ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และ เป็นคนแข็งแรง

ส่วนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ธรรมชาติสร้างขึ้น กับ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

จะทำได้อย่างไร ทั้งการพัฒนา “คน” และ “สิ่งแวดล้อม” เป็นเรื่องที่ท้องถิ่นจะต้องคิดพิจารณา และดำเนินการเต็มที่

อย่างเรื่องของคน ถ้าอยากให้คนเป็นคนเก่ง ต้องส่งเสริมเรื่องการศึกษา การอบรมให้ความรู้ต่างๆ

ถ้าอยากให้เป็นคนดี ต้องส่งเสริมเรื่องศีลธรรม จริยธรรม และ คุณธรรม

ส่วนถ้าอยากให้เป็นคนแข็งแรง ต้องส่งเสริมเรื่องสุขภาพ การป้องกันโรค ด้วยการออกกำลังกาย และการรู้เท่าทันโรคต่างๆ

ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม ต้องกำหนดแผนกลยุทธ์ ทั้ง “กลยุทธ์เติบโต” คือทำให้มีมากขึ้น เช่น ถนนหนทาง บ่อน้ำสะพาน “กลยุทธ์คงที่” คือ ให้มีจำนวนเท่าเดิม เช่น ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร และ “กลยุทธ์ตัดทอน” คือ ทำให้ลดน้อยลง เช่น ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลต่างๆ

IV. “ รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สามารถตรวจสอบได้ ”

ความคาดหวังของประชาชนเรื่องนี้คือ เมื่อ “ท้องถิ่นรู้อะไร ประชาชนต้องรู้สิ่งนั้น” คือไม่มีความลับ ไม่มีสิ่งปกปิด ปิดบัง ทำงานโดยถือหลัก “ธรรมาภิบาล” หรือ “การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Good Government) ทำงานด้วยความโปร่งใส เป็นรูปธรรม ข้อสำคัญ ต้องมีส่วนร่วม มีความสามารถตรวจสอบได้ ว่าทำดีหรือไม่ดี มีนอกมีใน มีทุจริต มีคอร์รัปชันหรือไม่

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้ ทางท้องถิ่นเอง มีหน้าที่ต้องบอกประชาชน โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้ประชาชน “รับรู้ รับทราบ เกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ” จนถึงให้การ “สนับสนุน” ทำให้การทำงานราบรื่น เรียบร้อย

การดำเนินการ อาจผ่านการประกาศ การโฆษณา ผ่านเสียงตามสาย หอกระจายข่าว หมู่บ้าน หรือผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

ในส่วนของประชาชนเอง หากสงสัยประการใด สามารถเข้าตรวจสอบได้ โดยเฉพาะ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ ประชาชนก็อาจขึ้นไปทำการท้องถิ่น ขอดูเอกสาร หลักฐานต่างๆได้ รวมไปถึงการทำงาน ประชาชนอาจเข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจการจ้าง ตรวจการจัดซื้อได้ ข้อสำคัญ ถึงไม่ได้เป็นกรรมการ ประชาชนก็ควรเข้าตรวจสอบ โดยดูจากผลงาน เปรียบเทียบกับงบประมาณ ซึ่งถ้าทำได้ เราจะได้งานที่คุ้มค่า มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มากยิ่งขึ้น

V. “ สังคมมีความสุขสงบ มั่นคงปลอดภัย ”

เรื่องของ สังคมมีความสุขสงบ ความมั่นคง ความปลอดภัย นี้ จะทำได้ ต้องทำให้ประชาชน “ไร้ทุกข์ มีสุข” หรือที่นักปกครองชอบใช้สโลแกน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ซึ่งต่อไป ท้องถิ่นจะต้องรับเรื่องนี้มาดำเนินการอย่างเต็มที่

การทำให้ประชาชน “ไร้ทุกข์” ต้องตรวจสอบว่าประชาชนในความรับผิดชอบของเรามีทุกข์สิ่งใดบ้าง เมื่อตรวจสอบพบก็ต้องแก้ไข อย่าง “ทุกข์” เพราะ “จน” เราต้องรู้ว่าคนจนเป็นใคร อยู่ที่ไหน ทำไม่ถึงจน เราเคยช่วยอะไรเขาบ้าง ช่วยแล้ว เขาดีขึ้นไหม ไม่ได้เพราะอะไร ถ้าจะช่วยอีกจะช่วยอย่างไร และเขาจะมีส่วนร่วมในการช่วยตัวเองประการใด

เรียกว่า ทำอย่างไรก็ได้ให้ “เขา” หรือ “ประชาชน” พ้นจาก “ทุกข์”

ส่วน “มีสุข” เราต้อง “บำรุง” คำว่า “บำรุง” แปลว่า “เลี้ยง, ปรนนิบัติเจริญอกงาม, ทำให้อกงาม, ทำให้เจริญ, อุปถัมภ์, รักษา, ปรง”

การจะบำรุงให้มีสุข ตามหลักการในการพัฒนา เรามักจะมุ่งเน้นเรื่อง “ความจำเป็นพื้นฐาน” ที่เรียกว่า “จปฐ.” ประกอบด้วย

- อาหารดี
- มีบ้านอาศัย
- ศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว
- ครอบครัพลอดภัย
- ได้ผลผลิตดี
- ไม่มีลูกมาก
- ยากร่วมพัฒนา
- พาสู่คุณธรรม

อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดโดยคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือเรียกกันสั้นๆว่า “สภาพัฒน์” กำหนดหลักการเรื่อง “ความอยู่ดีมีสุข” ไว้น่าสนใจ บอกสังคมใดก็ตาม มีคุณสมบัติ ๖ ประการต่อไปนี้ ถือว่า เป็นสังคม “มีสุข” (Happiness) ประกอบด้วย

๑. การมีสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งร่างกายและจิตใจ
๒. มีความรู้ มีการงานที่ทั่วถึง
๓. มีรายได้เพียงพอดำรงชีพ
๔. มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง
๕. อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
๖. อยู่ภายใต้การบริหารจัดการที่ดี

เกี่ยวกับ “สังคมสุขสงบ มั่นคงปลอดภัย” ผมชอบใจ สังคมของประเทศสิงคโปร์ เขาถือ “ความมั่นคงปลอดภัย” เป็นสิ่งสำคัญ เพราะฉะนั้นคดีอาชญากรรม จึงไม่ค่อยเกิด อันเนื่องมาจากความเอาจริงเอาจัง โดยเฉพาะกฎหมายที่เข้มงวด รุนแรง อย่างใครมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน จะถูกลงโทษอย่างหนัก จนใครไม่กล้ามีอาวุธปืน การลงโทษ ก็ทำแบบหนักๆ บางครั้งถึงขนาดแขวน

คอ พวกเราไปเที่ยวสิงคโปร์ จะกลัวกันมาก ต้องคอยเปิดกระเป๋าดู กลัวจะมีลูกปืน ที่เราทำลืมตก ไว้ลูกสองลูก เป็นอุ่นวายนะ

อย่าว่าแต่กฎหมายอาญา แม้แต่กฎหมายสาธารณสุข ก็เข้มงวด ใครเข้าเมืองเคี้ยวหมากฝรั่ง ทั้งหมากฝรั่ง รับรองต้องเป็นเรื่อง ถูกปรับอย่างหนัก คนบางคนเคยชินกับการขากถุยลงถนน ไปถึงสิงคโปร์กลับไม่กล้า ต้องถุยขากใส่ผ้าเช็ดหน้าไปซัก นี่ก็เป็นตัวอย่างที่น่าคิด

ในสมัยที่ **ลี กวนยู** เป็นนายกรัฐมนตรี ผมชอบใจมาก เพราะ ลี กวนยู เคยมุ่งมั่นพัฒนาประเทศสิงคโปร์ โดยใช้ “สูตร ๑ ๒ ๓ ๔” ซึ่งหมายถึง

สูตร ๑ คือ ให้มีสามีภรรยา ๑ คน

สูตร ๒ คือ ให้มีลูก ๒ คน หญิงก็ได้ ชายก็ได้

สูตร ๓ คือ ให้มีบ้าน ๓ ห้องนอน เพื่อพ่อแม่นอน ๑ ห้อง และ ลูก ๒ คน นอนคนละห้อง

สูตร ๔ คือ รถยนต์ ๔ ล้อ เพื่อความสะดวกสบาย ในการสัญจรไปมา

สูตร ๑ ๒ ๓ ๔ ของ ลี กวนยู นี้ ในสมัยนั้นทำได้หมด สังคมก็สมบูรณ์พูนผล สุขสงบ แต่มาถึงวันนี้ ดลกที่สดก็คือ บางสูตร ทำไม่ได้ แทบไม่น่าเชื่อ นั่นคือ สูตร “สามีภรรยา” ปรากฏ ว่ากัน ว่า หนุ่มสาวชาวสิงคโปร์ ไม่ชอบแต่งงานกัน ชอบอยู่เป็นโสด มากกว่า คือไม่อยากมีพันธะใดๆกับใคร

ยิ่งสูตร ๒ มีลูก ๒ คน ยิ่งไม่ชอบ เพราะมีลูกแล้วลำบาก หาคนเลี้ยงยาก เป็นภาระ ซึ่งเรื่องนี้ กำลังจะคล้ายๆกับหนุ่มสาวไทย ที่อาจจะแต่งงาน แต่ไม่ยอมมีลูก เพราะหาคนเลี้ยงยาก จะให้ตายายเลี้ยง ตายายก็ทำงาน ไม่มีเวลามาเลี้ยงเช่นกัน เลยไม่มีดีกว่า

ข่าวว่า เรื่องนี้ ทำให้รัฐบาลสิงคโปร์เป็นทุกข์ เพราะประชากรไม่เพิ่ม ถึงขนาดมีรายการจัดเรือสำราญ ให้หนุ่มสาวได้ไปท่องเที่ยวพบปะกัน จะได้รักกัน แต่งงานกัน และมีลูกกัน แต่ก็ทราบมาอีกว่า โครงการไม่ประสบความสำเร็จมากนัก คือเขาไปท่องเที่ยวหาความสำราญ พบกัน รู้จักกันจริง แต่ไม่ยอมแต่งงานและมีลูกกันจริงๆ

สำหรับประเทศไทยเรา ในเวลานี้ ถ้าท้องถิ่นจะทำตามแนวคิดของประเทศสิงคโปร์บ้าง โดยเฉพาะตามสูตร ๑ ๒ ๓ ๔ ของลีกวนยู โดยตั้งเป็น ความคิด ความฝัน อยากจะเห็น อยากจะเป็น ที่เรียกว่า “วิสัยทัศน์” ก็น่าจะดีไม่น้อย โดยเฉพาะ “สูตร” ที่ให้คนรักกัน แต่งงานกัน และมีลูกด้วยกัน น่าจะไม่ยากนัก ยังมีของแจกของแถม ยิ่งสบายมาก

บทสรุป

จากที่เล่ามาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า เรื่อง “ท้องถิ่นกับความคาดหวังของประชาชน” จริงๆ แล้ว ประชาชนคาดหวังอะไรไว้มากมาย แต่พอมาจัดระบบความคิดแล้ว มีอยู่เพียง ๕ ประการ เท่านั้น คือ

๑. ได้รับบริการดี มีคุณภาพ รวดเร็ว
๒. ปัญหาความเดือดร้อนได้รับการแก้ไข
๓. มีส่วนร่วมวางแผนการพัฒนา
๔. รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สามารถตรวจสอบได้
๕. สังคมมีความสุขสงบ มั่นคงปลอดภัย

ซึ่งทั้ง ๕ ประการนี้ ถ้าท้องถิ่น มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ที่จะดำเนินการให้สม “ความคาดหวังของประชาชน” โดยหลักการ ท้องถิ่นจะต้อง “บริหารจัดการ” ให้ดี อาจใช้แนวคิดแนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีอยู่มากมาย เช่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารแบบบูรณาการ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ

โดยใน “การบริหารเชิงกลยุทธ์” (Strategic Management) ท้องถิ่นต้องตอบคำถามสำคัญ ๔ คำถาม อยู่เสมอ คือ

๑. Where are we now ? ขณะนี้ เราอยู่ที่ไหน
๒. Where do we want to go ? เราต้องการจะไปไหน
๓. How do we get there ? เราจะไปที่นั่นได้อย่างไร
๔. What do we have to do or change ? เราจะต้องทำอะไร หรือเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

สำหรับ “การบริหารแบบบูรณาการ” (Integrated Management) ซึ่งได้นำมาใช้ในการบริหารงานจังหวัด และ เรียกผู้ว่าราชการจังหวัด ว่า “ซีอีโอ” (CEO : Chief Executive Officer) นั้น ท้องถิ่นอาจนำมาประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน โดยมีหลักการว่า

- หนึ่งคนรับผิดชอบ
- หลายคนช่วยกันคิด
- หลายคนช่วยกันทำ
- ทำงานไม่มีซ้ำ
- ทำงานเป็นระบบ
- ทำงานไม่มีจบ
- จุดพบอยู่ที่ประชาชน

ซึ่งรายละเอียดเป็นอย่างไร ผมได้เขียนไว้ในหนังสือ ชื่อ “CEO สไตล์ไทย ทำอย่างไรจึงสำเร็จ” ใครที่สนใจ เชิญติดตามได้ตามอัธยาศัย

ส่วน “การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์” (Result Base Management) ก็คือการบริหารที่มุ่งหวังตั้งใจอยากให้เกิดผล ทั้งผลผลิต (Out Put) ผลลัพธ์ (Out Come) และ ผลกระทบ (Impact) รวมกันเรียกว่า ผลสัมฤทธิ์ (Result) ซึ่งเป็นอย่างไร “ผู้นำท้องถิ่น” ต้อง “ศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้” กันต่อไป

นอกจาก “การบริหารจัดการ” แล้ว “การพัฒนาท้องถิ่น” ก็เป็นเรื่องสำคัญ ที่จะทำให้ประชาชนสมความคาดหวังได้ ซึ่งเรื่องนี้ จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า “ภารกิจ” หรือ “บทบาทหน้าที่” ของท้องถิ่น ที่มีอยู่มากมายนั้น หากเราได้นำมาจัดตามลำดับความสำคัญของปัญหา หรือตามความคาดหวัง แล้วลงมือปฏิบัติการ ดำเนินการอย่างเต็มที่ จริงจัง และ จริงใจ จะทำให้ประชาชน “สนใจ” สมความคาดหวังอย่างมาก

สำหรับ บทบาทภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่น ผมได้นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ ได้ ๙ ประการ ซึ่งเรียกว่า “๙ ส.” ประกอบด้วย

๑. ส. สะอาด	มุ่งตลาด บ้าน ร้านค้า
๒. ส. สะดวก	มุ่งน้ำท่า ทาง เหมืองฝาย
๓. ส. สบาย	มุ่งน้ำไหล ไฟสว่างพราว
๔. ส. สวย	มุ่งแต่งให้ เจริญตา
๕. ส. สงบ	มุ่งปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน
๖. ส. สุขภาพ	มุ่งเรื่องกิน อยู่ดี มีสุขหลาย
๗. ส. เสริมความรู้	มุ่งข่าวสาร ต้องกว้างไกล
๘. ส. สร้างงาน	มุ่งรายได้ อาชีพดี
๙. ส. สามัคคี	มุ่งวินัย ใฝ่ธรรมะ

ต้องลดละ อบายมุข ทุกวิถี

ต้องคิด พูด และ ทำ แต่สิ่งดี

เพื่อชีวีเป็นสุข ทุกวัน นิรันดร์ไป

โดยทั้ง ๙ ส. นี้ หากจะให้สมบูรณ์ ดำเนินการ เป็น “รูปธรรม” มากยิ่งขึ้น ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย อย่างน้อย “๕ ร่วม” คือ

๑. ร่วมคิด

๒. ร่วมสร้าง
๓. ร่วมใช้ประโยชน์
๔. ร่วมรักษา
๕. ร่วมใจ

โดยเฉพาะ “ร่วมใจ” สำคัญที่สุด อาจนำไปอยู่ลำดับแรก หรือ ปิดท้ายรายการก็ได้ แต่ข้อสำคัญต้องมีอยู่เสมอ เพราะ “ใจ” เป็นใหญ่ ถ้าใจร่วม ใจสู้ ใจทุกอย่างจะประสบความสำเร็จ ไม่มีปัญหาใดๆ

อย่างไรก็ตาม เรื่อง “ท้องถิ่นกับความคาดหวังของประชาชน” ผมคิดว่า “ผู้นำท้องถิ่น” เป็นบุคคลสำคัญ เพราะกิจการงานใดก็ตาม ถ้า “หัวส่าย หางยอมกระดิก” คนเป็นผู้นำ จึงต้องมี “ภาวะผู้นำ” ซึ่ง ศาสตราจารย์ นพ. กระแส ชนะวงศ์ เคยกล่าวไว้ว่า

ถ้าผู้นำท้องถิ่น มีภาวะผู้นำสูง จะทำให้ท้องถิ่นเจริญก้าวหน้า โดยภาวะผู้นำ ที่ว่านั้น ใครที่มี เขาจะต้องเป็นคนที่มีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. **เป็นคนที่รักอยากจะเพิ่มคุณค่าให้กับคนที่อยู่รอบข้าง**

ไม่ว่าจะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน รวมไปถึงพี่น้องประชาชน โดยเฉพาะประชาชน เขาอยากเห็นคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น

๒. **เป็นคนที่รักอยากจะเพิ่มคุณค่าให้กับงาน**

มุ่งมั่นที่จะพัฒนางาน โดยถือคติที่ว่า “ในโลกนี้ ไม่มีสิ่งใดดีที่สุด มีแต่จะดีเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ” และ “สิ่งใดก็ตามที่มีคุณค่าในชีวิต ล้วนได้มาด้วยคุณค่าของการทำงานทั้งสิ้น”

๓. **เป็นคนที่รักอยากจะเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง**

ด้วยการหมั่นฝึกฝน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยถือคำขวัญประจำใจว่า “ตื่นเช้า คิดก้าวหน้า ทำงานแข่งเวลา พัฒนาตนเอง”

คุยมาถึงตรงนี้ และได้เคยพูดถึง “ลี กวณยู” อดีตนายกรัฐมนตรียของประเทศสิงคโปร์ มาแล้ว ทำให้คิดถึงเรื่องๆหนึ่งที่เขาเล่ากัน ไม่รู้ว่าจะจริงหรือเปล่า แต่เป็น “ข้อคิด” ที่ “น่าคิด” และทำให้ “ถูกคิด” อย่างมาก

เรื่องมีว่า หน่วยงานหนึ่งของไทย ประสบภาวะ “ขาดทุน” เดือนละหลายล้านบาท และขาดทุนติดต่อกันมาอย่างยาวนาน จึงเรียนเชิญที่ปรึกษาของ ลี กวณยู มาช่วยแก้ปัญหการขาดทุนให้

ท่านที่ปรึกษาจากสิงคโปร์ ไม่ขัดข้อง เดินทางมาเข้าร่วมประชุมแก้ปัญหา กับผู้บริหารของหน่วยงานนั้น ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจเต็มที่

แต่ปรากฏว่า ภายหลังการประชุมร่วมกับผู้บริหารของไทยเสร็จสิ้น ที่ปรึกษาของลี กวยยู เดินทางกลับประเทศสิงคโปร์ทันที โดยไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหาแต่ประการใด

มีคำถามว่า ทำไมท่านที่ปรึกษาจากสิงคโปร์ไม่ช่วยแก้ปัญหาก็ให้ ท่านตอบว่า ตัวท่านไม่จำเป็นต้องช่วย เพราะพอประชุมกับผู้บริหารของไทยแล้ว ท่านพบว่า

“ผู้บริหารของไทย รู้ปัญหาทุกอย่าง รวมทั้งวิธีแก้ปัญหาก็ด้วย แต่ปัญหาก็คือ ไม่มีใคร ลงมือแก้ปัญหากัน อย่างจริงจังเสียที เท่านั้นเอง”

ฟังแล้วเหมือนตลกนะครับ แต่คงเป็นตลกร้ายมากกว่า

ท่าน “ผู้นำท้องถิ่น” ละครับ คิดอย่างไรกับเรื่องนี้ และ คิดออกหรือยังครับว่า “ทำอย่างไร ประชาชน จึงจะสมหวัง ตามความคาดหวัง” ดังกล่าว

ฝากทุกท่าน “คิด พิจารณา” ด้วยครับ